«κάποσυνθέτει τὸ κάθε τί καὶ τὸ πυτίζει μὲ τὴ «βρώμα τῶν σαπημένων πτωμάτων. Στὴν ἐποχὴ «τοῦ καλοκαιριοῦ, ὁπόταν κάθε ἥσκιος ἔχει χαθεῖ, «τὰ λουλούδια, τὰ δέντρα κ' ἡ γῆ ἀκόμα φαίνουν«ται σὰ νὰ φοβοῦνται τὴ ζωή. (σελ. 171). Ἄλλη «ἀγωνία μᾶς περιμένει ποὺ θὰ μᾶς βαστήξῃ ἄγρυ«πνους ὅλη νύχτα. Μιὰ δύναμη, ἐπίσης ἀναπόφευ«χτη σὰν ἐκείνη τοῦ ἥλιου, θὰ μᾶς κυριέψῃ· τὸ «φεγγάρι, τὸ θεῖο στὴ Γαλλία, εἶναι ἐδῶ ἄγριο καὶ «σὰν τὸ μαγνήτη. . . . (σελ. 180 1) Εἶναι ὡραῖο τὸ κομμάτι αὐτό, ἢ καλήτερα ὅλο τὸ κεφάλαιο, μὲ τὴν περιγραφὴ τέτοιου φεγγαριοῦ, ἄγνωστου στὶς ἀττικές μας νυχτιές.

Τὰ τελευταῖα κεφάλαια «Ἀποχαιρετισμὸς στοὺς βαρβάρους» καὶ «Ἐπίλογος» εἶναι, σάμπως νὰ ποῦμε, ἡ φιλοσοφικὴ δικαιολογία τοῦ ἀποικισμοῦ καὶ τοῦ ξαπλώματος τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν στὴν Ἀφρική. Τὸ συνέπαρμα τῆς Νιότης, ἴσως τῆς μόνης ὡραίας καὶ πραμματικῆς θεότητας ποὺ ἀξίζει, φαίνεται νὰ κυβερνᾷ ἐδῶ τὸ συγγραφέα. Ἂς σταματήσουμε ἐδῶ κι ἂς τὸν εὐχαριστήσουμε ποὺ μὲ τὶς ὡραῖες πινελλιὲς τοῦ βιβλίου του καὶ τὸ λεπτὸ ἄρωμα τῆς εὐγενικιᾶς του ψυχῆς μᾶς ἔκαμε νὰ νοιώσουμε μέσα μας, γιὰ μερικὲς στιγμές, τὴ φλόγα τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Νιότης.

Δ. Π. Π.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΟ*)

Ξεκαρδίστηκα ὅταν ἄκουστα νὰ κατηγοριέται κι ὁ «Ἐργάτης» τῆς Σμύρνης γιὰ *μαλλιαρός*, δηλ. γιὰ χυδαῖος καὶ ὑπερπροδότης ποὺ θέλει, σῶνει καὶ καλά, νὰ μιλήσει στοὺς συνγνῶστες του τὴ γλώσσα ποὺ νιώθουνε καὶ ποὺ κίστανουνται. Ἂς εἶναι· ἡ νεοελληνικὴ ἀνοησία δημιούργησε ἕνα κούφιο ἐπίθετο γιὰ νὰ τὸ πετάει σὰ σκπιολέμονο καταπάνου σ' ὅ,τι δὲ νιώθει ἢ σ' ὅ,τι δὲν τὴ συφέρνει νὰν τὸ νιώσει. Ἂ ζοῦσε σήμερα κ' ἡ Ἀλεποῦ τοῦ μύθου νἄστε σίγουρα πὼς *μαλλιαρὰ* θὰν τἄλεγε τὰ σταφύλια τῆς κληματαριᾶς σὰ θἄβλεπε πὼς δὲν μποροῦσε νὰν τὰ φτάσει.

*) Δημοσιεύτηκε στὸν πρωτοχρονιάτικο «Ἐργάτη» τῆς Σμύρνης. Ἅμα τὸ διάβασα τυπωμένο ἔκαμα καὶ τὴν ἀκόλουθη σκέψη: Νἄχεις σκοπό σου τὸ σοσιαλισμό, ὄργανο τὴν καθαρεύουσα καὶ νὰ καρτερεῖς ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, εἶναι τὸ ἴδιο σὰ νὰ παντρεύεις καρακάξα μὲ ἀηδόνι καὶ νὰ καρτερεῖς νὰ σοῦ γεννήσουν καναρίνια.

Τὸ ἴδιο ἔπαθε κι ὁ «Ἐργάτης» μὲ τὶς λόγιες Ἀλεποῦδες τῆς Σμύρνης. Τὸν εἶπανε μαλλιαρὸ ὅσοι δὲν καταλάβανε τὸ μεγάλο σκοπό του. Καὶ σκοπός του εἶναι νὰ φωτίσει καὶ νὰ διαφεντέψει τὶς ἐργατικὲς καὶ λαϊκὲς τάξεις· καὶ σὲ τέτιο σκοπὸ κι ἀνάλογο ὄργανο χρειαζόταν—δηλ. ἡ λαϊκὴ λαλιά, ἡ γλώσσα ποὺ τὴ νιώθει ὁ λαός, ποὺ μπαίνει ὁλόϊσα στὴν ψυχή του, ποὺ τὴ μεταχειρίζεται σὲ κάθε ἀνάγκη του.

Ὁ φίλος μου Πέτρος Βασιλικός, ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους δικούς μας ποὺχουνε μελετήσει ἐπιστημονικὰ καὶ σ' ὅλα του τὰ καθέκαστα τὸ ἐργατικὸ ζήτημα, μοῦγραφε πέρσι ἀπὸ τὸ Μόναχο πὼς εἶναι νὰ χτυπάει κανεὶς τὸ κεφάλι του στὸν τοῖχο ὅτα βλέπει σοσιαλιστάδες (κ' ἐννοοῦσε τὸν κ. Δρακούλη μὲ τὴν «Ἔρευνά» του) νὰ μεταχειρίζουνται γλώσσα ποὺ δὲν τὴ νιώθει ὁ ἐργάτης, καὶ νὰ φαντάζουνται πὼς δουλεύουνε γιὰ τὸν ἐργάτη! Πέρσι ἕνας κτηνίατρος ἐπιστήμονας ἐδῶ, ὁ κ. Κωσταντινίδης, ἔβγαλε ἕνα φυλλάδιο, τὸ «Γελαδάρη», γραμένο σὲ καθάρια δημοτικὴ γλώσσα. Τὸν περασμένο χρόνο εἶχε βγάλει ἄλλο φυλλάδιο, τὸν «Ἀλογογιατρό», γραμένο κι αὐτὸ στὴ δημοτική. Ξαφνιαστήκαμε. Ὁ δικός μας, ὁ Ρήγας Γκολφης, πῆγε καὶ τὸν ἀντάμωσε:

— Γιατί, τονὲ ρώτησε, γράψατε τὸ βιβλίο σας σὲ δημοτικὴ γλώσσα; Εἴστε δημοτικιστής;

— Οὔτε δημοτικιστὴς εἶμαι, τοῦ ἀποκρίθηκε, οὔτε καθαρευουσιάνος. Εἶμαι Ρωμιός. Κι ἀφοῦ τὸ βιβλίο μου θὰν τὸ διαβάσουνε Ρωμιοί, τὄγραψα Ρωμαΐικα. Ἂν τὸ διαβάζανε Γερμανοί, θὰν τὄγραφα γερμανικά· κι ἂν τὸ διαβάζανε Φραντζέζοι, φραντζέζικα θὰν τὄγραφα!

Τὰ λόγια τοῦ Πέτρου Βασιλικοῦ καὶ τὰ λόγια τοῦ κ. Κωσταντινίδη, τὰ ξαναθυμήθηκα τὶς προάλλες ὅτα βγήκε δῶ τὸ «Μέλλον», μιὰ πολὺ καλὴ ἐφημερίδα σοσιαλιστικὴ γραμένη στὴν καθαρεύουσα.(**) Τὰ ξαναθυμήθηκα καὶ τὸν περασμένο Μάρτη στὴν Πάτρα, ὅτὰν εἶπα σὲ κάπια ἐργατικὴ σύναξη μερικὰ λόγια ἁπλὰ σὲ ἁπλῆ γλώσσα. Δίχως νἄμαι ρήτορας, τὰ κατάφερα μὲ τὴν ἁπλὴ γλώσσα ποὺ μεταχειρίστηκα νὰ ἐνθουσιάσω τοὺς ἐργάτες, νὰν τοὺς κερδώσω μισὴ κι ἀπάνου ὥρα στὴ θέση τους καὶ στὸ τέλος τοὺς ἔκαμα νὰ μὲ χεροκροτήσουνε. Ὕστερ' ἀπὸ μένα ἀνέβηκε στὸ βῆμα ὁ Πρόεδρος τοῦ ἐργατικοῦ συλλόγου, ἐπιστήμονας γερὸς καὶ ρήτορας πρώτης γραμμῆς, καὶ τοὺς μίλησε σὲ μιὰ γλώσσα ποὺ θὰν τὴ ζήλευε κὶ ὁ κ Μιστριώτης. Οἱ ἐργάτες, ψυχροὶ κι ἀσυγκίνητοι, χάσκανε ὅπως χάσκουν τὰ μικρὰ παιδιὰ ὅτα βλέπουνε νἀνεβαίνει ψηλὰ μιὰ σαπουνόφουσκα.

Θελω νὰ πῶ δηλ. πὼς ἀνάλογο μὲ τὸ σκοπό μας πρέπει νἆναι πάντα καὶ τὸ ὄργανο. Θέλουμε νὰ μιλήσουμε τὴν ἀλήθεια στὸ λαό; Ἀνάγκη πᾶσα νὰ μεταχειριστοῦμε τὴν ἀληθινή μας γλώσσα. Θέλουμε νὰν τονὲ γελασουμε; Ἡ Δημοτικὴ δὲ θὰ μᾶς συντρέξει καθόλου καὶ θὰ παραχωρήσει εὐγενικώτατα τὴ θέση της στὴν κ Καθαρεύουσα, στὸ ἐπίσημο, νὰ ποῦμε, ὄργανο τῆς Ψευτιᾶς.

16 12.08 Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

(**) Τὸ «Μέλλον» τώρα τελευταῖα ἀρχίνησε νὰ γράφεται σὲ κάπως ἀνθρωπινώτερη γλώσσα.

Ο ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΚΥΡΙΟΣ

Φίλε Νουμᾶ,

Τὴν περασμένη Κυριακή, ὁ σεβαστὸς κ. Παπαλεξαντρῆς μίλησε στὸ Δημοτικὸ Θέατρο, γιὰ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ καὶ γιὰ τοὺς ἐθνικοὺς χορούς Ἔτρεξε κόσμος καὶ κοσμάκης νὰ τὸν ἀκούσῃ, γιατὶ τὸ ξέρουν ὅλοι πὼς ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ κ. Π. «γλυκίων μέλιτος ῥέει αὐδή». Λιγοστοὶ ὅμως ξέρουν τὶ ἀγάπη κ' ἐνθουσιασμὸ ἔχει ὁ κ. Π. γιὰ τὴν ἀδιαίρετη Τριάδα τῶν δημοτικῶν τ ρ α γ ο υ δ ί ω ν (sic), *τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ χοροῦ. Καί, φυσικά, δὲν μποροῦσαν οἱ ἀκροατές του νὰ τὸ νοιώσουν ἀπὸ τὰ ἐξώδικα μεταφυσικά του νοήματα, καὶ πελαγώνανε στὰ ὑπερκάθαρα νερὰ τῆς βαθιᾶς του ρητορείας. Κόντευε στὰ μισὰ ὁ λόγος, κ' ἡ κρύα σάλα τοῦ Δημοτικοῦ ἔπρεπε νὰ ζεσταθῇ ὁπωσδήποτε. Μιὰ ρητορικώτατη ἀποστροφὴ γιὰ τοὺς «βδελυροὺς ἀσπάλακας, τοὺς μαλλιαροὺς» ἔφερε ἀμέσως τὸ ἀποτέλεσμα. Τὰ χέρια βρόντηξαν τόνα μὲ τἄλλο, ζωήρεψε τὸ ἀκροατήριο, καὶ ὁ κ. Π. τόσο παραφέρθηκε ἀπὸ τὸν ἅγιο ἐνθουσιασμό του γιὰ τὴ δημοτικὴ γλώσσα καὶ ποίηση, ὥστε ἀράδιασε—ὅλος νοστιμάδες—μερικὰ πλαστογραφημένα ρητὰ ἀπὸ τὴ δημοτικὴ μετάφραση τῆς Νέας Διαθήκης.*

Τὸ κακὸ ὅμως εἶναι, πὼς αὐτὴ τὴν πλαστογραφία τὴν ἔχουν καμωμένη ἄλλοι πιὸ ἔξυπνοι ἀπὸ πρίν, κ' ἔτσι ὁ σεβαστὸς κ. Ν. Παπαλεξαντρῆς δὲν μπορεῖ νὰ πάρῃ τὸ δίπλωμα τῆς εὑρεσιτεχνίας. Τὸ χερότερο, πὼς ὁ καθημερινὸς ὁ τύπος δὲν ἔγραψε λέξη γιὰ τὸ κατόρθωμα τοῦ κ. Π. Καὶ τὸ πιὸ χερότερο ἀκόμα, πὼς δὲ βρέθηκε ἄλλος παρὰ ἕνας «ἐπικατάρατος μαλλιαρὸς» γιὰ νὰ τὸ ἀθανατίσῃ μὲ μιὰ γραφή του στὸ «Νουμᾶ».

Πατήσια, 13)1)1909. *Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ*

ἕναν ἄρχοντα δίχως θυμὸ καὶ δίψα ἐκδίκησης σ' ἕνα παιδὶ μπακάλη, ποὺ ἀτίμασε καὶ καταφρόνεσε τὸ σόϊ του. Τῆς εἶν' ἀδύνατο νὰ τὸ ξηγήσῃ. Τοῦ κάκου καρτερεῖ νὰ τῆς ἀνοίξῃ τὴν κουβέντα αὐτός Περνὸν οἱ μέρες κι ὁ Θώμος Κρανιὰς δὲ μιλεῖ. Νάχῃ κάνα σχέδιο στὸ νοῦ του καὶ δὲ θέλει νὰ τὸ φανερώσῃ; Νὰ μίλησε μὲ τὸν πατέρα τἀτιμαστὴ τῆς κόρης του, νὰ τοῦ ἔχουν τάξει τίποτα κ' ἡσύχασε; Ἡ γυναικαδέφη δὲ μπορεῖ νὰ βρῇ ἡσυχία ὅσο νὰ μάθῃ. Θέλει νὰ τοῦ πιάσῃ ὁ κιλία πρώτη αὐτή, μὰ ἡ γλώσσα της δὲ λύνεται. Τὸν φέρνει ἀποδῶ ἀποκεῖ, τοῦ λέει γιὰ τἀγόρι του, ποὺ ἄρχισε νὰ μπαντιδεύῃ, γιὰ τὶς μικρότερες, ποὺ δὲ μαζώνονται ἀπ' τὴ γειτονιά, μὰ ἀπ' τὸ σοκάκι τῆς Φρόσως τρέμει νὰ περάσῃ. Ὁ λόγος ἔρχεται στὰ χείλη της καὶ σταματάει, κομπιαζει νἀβγῃ. Γιατὶ τὰ νὰ μὴ θέλει νἀβγῃ κι ἀπ' τὸ νοῦ της τὸ πὼς κι αὐτὴ δὲν ἔκαμε τὸ χρέος της, δὲν εἶχε τέσσερα τὰ μάτια στὸ θηλυκὸ τῆς ἀδερφῆς της. Κ' ἔτσι περνᾶν οἱ μέρες. Ὁ Θώμος Κρανιὰς πάει κ' ἔρχεται στὸν καφενὲ κ' ἡ χωριάτισα σκάζει μὲ τὸ ξέγνιασμά του.

Ἀντίθετα ἀπ' αὐτὴ ποὺ ψεύτισαν οἱ ἐλπίδες της, ἡ Φρόσω ἀντὶς τὸ θνατο, ποὺ καρτερούσε νὰ τῆς ἔρθῃ μὲ τὸν πατέρα, ξαγνάντισε στὴν ὄψη του κάτι ποὺ τὸ θαρρούσε χαμένο ἀγύριστα. Ἡ ζωή της σὰ νἄχε σβύσει γιὰ παντοτινά, θκμένη μὲς τὴν κούλιχ καὶ στὴ μαύρη σκέπη της, ποὺ φορεῖ ἀκόμα ἀπ' τὸ θάνατο τῆς μαννας· κάτω ἀτ' αὐτὴ δὲν ἔκρυψε μονάχα τὰ κομένα της μαλλιὰ καὶ τὰ χλωμά της μάγουλα, μὰ κάθε γέλασμα μαζὶ καὶ κάθε ἐλπίδα. Τὸ γέλιο τόβλεπε στὸ κατφρόνεμα τῶν ἄλλων μόνο. Καὶ τώρα ξαφνικὰ ὁ πατέρας τῆς φέρνει ἕνα ἀπόλαμπο, ἕνα ἀπάντεχο ξεθάμπωμα τῆς νύχτας ποὺ ἦταν ἁπλωμένη γύρω της. Τὸ χαμόγελο ποὺ ἔχει πάντα στὰ χείλη του γι' αὐτή, τὸ βλέμμα του ποὺ πέρτει ἀπάνω της γεμάτο ἀγάπη, κάνουν καὶ τὰ δικά της χείλια νὰ γελάσουν μιὰ στιγμὴ κ' ἡ φωνή της σὰ νὰ βρίσκῃ στὸ πλευρό του ἕναν ἀχὸ ἀπ' τὸν παλιό της τόνο. Ξαφνίζεται ἀπ' αὐτὸν κ' ἡ ἴδια. Ἡ Φρόσω ἀρχινάει νὰ ξαναζῇ. Μιὰ ἀγάπη ἀπέραντη ἀνοίγεται μὲς τὴν ψυχή της, πιὸ ἀπέραντη ἀπ' τὴ θλίψη της κι ὡς τόσο τῆς φαίνεται πολὺ μικρή, πολὺ στενὴ νὰ κλείσῃ μέσα τὸν πατέρα. Τὰ μάτια του θέλει νὰ βλέπῃ πάντα, τὴ φωνή του πάντα νὰ γριχάῃ. Τὴν αὐγὴ τὸν καρτερεῖ μὲ καρδιοχτύπι νὰ ξυπνήσῃ, τὸ μεσημέρι λαχταράει πότε νἀκούσῃ τὸ πάτημά του στὴν αὐλόπορτα, τὸ δειλινὸ στὸν κήπο σὰ νὰ ξαναγνωρίζῃ τὴν ἀνοιξη τριγύρω του. Μαζύ του ἤθελε νἆναι ὅλη τὴν ὥρα, νὰ τρέχῃ πάντα πίσω του, σὰ νὰ ξαναγίνε μικρὸ παιδί. Τὸ αἴσθημα τοῦ πλανημένου σ' ἔρμο κρύα καὶ παγωμένη ποὺ ἀντικρύζει ἄξαφνα πύρα φωτιᾶς Ὡς τόσο κάτι κρατεῖ τὴ Φρόσω νὰ ζυγώσῃ ἐκεῖ, κάτι τὴν τρομάζει νὰ μείνῃ μονάχη μὲ τὸν πατέρα της. Πίσω ἀπ' τὸ γέλιο του, ἀπὸ τὸ γεμάτο ἀγάπη βλέμμα σὰ νὰ σηκώνεται ἕνα σύγνεφο ἀπὸ ἔγνια κι ἀπὸ θλίψη, ἕνα σύγνεφο ποὺ αὐτὴ τὸ βλέπει μοναχὰ καὶ φαντάζεται πὼς εἶν' ὁ ἀχνὸς τῆς πίκρας καὶ τοῦ πόνου ποὺ τοῦ ἔχει στάξει στὴν καρδιὰ ἡ μοίρα κ' ἡ ντροπή της κ' ἔτσι ἡ εὐτυχία ποὺ αἰσθάνεται στὸ πλάγι του θολώνεται κ' ἐκείνη. Γιὰ νὰ σκορπίσῃ αὐτὸ τὸ σύγνεφο ἀπ' τὸ μέτωπό του ἕνας τρόπος εἶναι μόνο, ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἡμέρωνε καὶ τὴ θειὰ μαζί, θὰ ἡσύχαζε τὸν κόσμο καὶ θὰ τῆς ἔδινε κι αὐτῆς τῆς ἴδιας πάλε τὴ ζωὴ καὶ τὴν τιμή της. Μὰ αὐτὸ εἶν' ἀδύνατο, τὸ ξέρει μόνη της καλλίτερα ἀπὸ τὸν καθέναν. Καὶ θλίβεται τὸ δύστυχο πατέρα πιὸ πολὺ ἀπ' τὸν ἑαυτό της. Ὦ νὰ μποροῦσε ἐκεῖνος νἀνιωθε τὸν πόνο της γιὰ τὸ κακὸ ποὺ τοῦ ἔκαμε, ὦ νἄχε τούτη κάνε τὴ δύναμη νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὴν καρδιά της! Αὐτὸ μονάχα λαχτα-